

HOME > ΘΕΜΑΤΑ > Inside > Ελλάδα

Ελλάδα

Πρόσφυγες στην Ελλάδα: Όπου κι αν μείνουν, υποφέρουν

Γιατί αποτυγχάνουν όλες οι τακτικές στέγασης κοινωνικής ένταξης των προσφύγων; Ένας επίκαιρος διάλογος με τον Νίκο Κουραχάνη, κοινωνικό επιστήμονα, ερευνητή του Παντείου και συγγραφέα του βιβλίου «Πολιτικές Στέγασης Προσφύγων – προς την κοινωνική ενσωμάτωση ή την προνοιακή εξάρτηση;»

ΘΟΔΩΡΗΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, 30.8.2019 | 10:57

Πρόσφυγες στη Μόρια της Λέσβου

387

17

Οι πρόσφατες εκκενώσεις καταλήψεων στέγης – συνοδευόμενες από μια φοβική έως χυδαία ρατσιστική ρητορική όπως τα περί «ανθρώπινων σκουπιδιών» του τέως, πλέον, συνδικαλιστικού εκπρόσωπου της ΕΛΑΣ–, οι οποίες φιλοξενούσαν κατά βάση πρόσφυγες και μετανάστες, αναζωπύρωσαν τη συζήτηση για τις εφαρμοζόμενες μεταναστευτικές πολιτικές και ειδικά στους τομείς της στέγασης και κοινωνικής ένταξης.

Οι μαρτυρίες λένε ότι οι «ένοικοι» τέτοιων κατειλημμένων κτιρίων στην Ελλάδα αλλά και αλλού στην Ευρώπη με την εθελοντική συνδρομή αλληλέγγυων ομάδων και πολιτών **διαβιούν σε κατά τεκμήριο καλύτερες συνθήκες από πολλές ακριβοπληρωμένες δομές**, εκθέτοντας ταυτόχρονα την υποκρισία, την ανεπάρκεια αλλά και το ιδεολογικό στίγμα των επίσημων πολιτικών. Παρότι όμως αξιέπαινες, καθώς καλύπτουν κάποιες άμεσες ανάγκες δίνοντας ταυτόχρονα ερεθίσματα και αφορμές, **οι καταλήψεις αυτές «δεν μπορούν να αποτελέσουν μακροπρόθεσμη λύση** κι αυτό επειδή καμία μορφή άτυπης αλληλεγγύης δεν μπορεί να είναι συστηματική και απεριόριστη... Η απόκτηση και η κατοχύρωση κοινωνικών δικαιωμάτων είναι σε κάθε περίπτωση η αποτελεσματικότερη ασπίδα προστασίας», λέει ο κοινωνικός επιστήμονας **Νίκος Κουραχάνης**, μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και συγγραφέας του βιβλίου «Πολιτικές Στέγασης Προσφύγων – προς την κοινωνική ενσωμάτωση ή την προνοιακή εξάρτηση;» (εκδ. Τόπος 2018).

**Οι καταλήψεις στέγασης
προσφύγων απέδειξαν ότι με
εθελοντική δουλειά, πενιχρά
μέσα κι ελάχιστους
οικονομικούς πόρους κάποιες
αλληλέγγυες ομάδες
καταφέρνουν να στεγάσουν
πρόσφυγες σε αισθητά
καλύτερες συνθήκες από τις
επικρατούσες στα περισσότερα
camps, παρά τα τόσα κονδύλια
που διατίθενται.**

Επισημαίνει ότι «η κρατική κοινωνική πολιτική ακολουθεί μια προβληματική προσέγγιση που δεν βοηθά στην ενσωμάτωση αλλά στην περιθωριοποίηση προσφύγων και μεταναστών, πράγμα που έχει μια σειρά αρνητικές προεκτάσεις στην ελληνική κοινωνία», πιστεύει ότι η προσανατολισμένη στη διαχείριση της ακραίας φτώχειας προνοιακή εξάρτηση των πλέον ευπαθών κοινωνικών ομάδων συνολικά είναι συγκεκριμένη ιδεολογική επιλογή που μάλιστα εφαρμόζεται σε όλη την ΕΕ υπακούοντας στις επιταγές του κυρίαρχου πολιτικοοικονομικού μοντέλου, αναρωτιέται δε ποιους τελικά εξυπηρετεί μια τέτοια προοπτική.

Ο Νίκος Κουραχάνης

Βρίσκει αποθαρρυντικό ότι **η Ελλάδα έχει μετατραπεί σε «χώρο προσωρινής αποθήκευσης» και προώθησης –ή επαναπροώθησης– μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών** αντί για μια χώρα που μπορεί να υποστηρίξει ουσιαστικά αυτούς τους ανθρώπους ωφελούμενη και η ίδια, χαρακτηρίζει την εγχώρια προσφυγική-μεταναστευτική πολιτική «διαχρονικά κουτοπόνηρη» αλλά και εχθρική απέναντι σε ντόπιους και ξένους εργαζόμενους, θεωρεί «μυθεύματα» τα περί αδυναμίας ένταξης και ενσωμάτωσης ανθρώπων από πολλές διαφορετικές κουλτούρες, ευελπιστεί δε οι κοινωνικές αντιστάσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι καταλήψεις στέγης να καταφέρουν τελικά να «γυρίσουν» το παιχνίδι. Όπως εξάλλου υπογραμμίζει, «καμία μεγάλη κοινωνική αλλαγή στην ιστορία δεν συντελέστηκε δίχως τις διεκδικήσεις των κοινωνικά ασθενέστερων».

— Ξεκινώντας με την επικαιρότητα, είναι άραγε «κακό» ή μήπως παράδοξο κάποιοι πρόσφυγες να προτιμούν τις καταλήψεις στέγης από τις οργανωμένες δομές;

Καθόλου. Οι καταλήψεις στέγασης προσφύγων απέδειξαν ότι με εθελοντική δουλειά, πενιχρά μέσα κι ελάχιστους οικονομικούς πόρους κάποιες αλληλέγγυες ομάδες καταφέρνουν να στεγάσουν πρόσφυγες σε αισθητά καλύτερες συνθήκες από τις επικρατούσες στα περισσότερα camps, παρά τα τόσα κονδύλια που διατίθενται. Αυτό από μόνο του καταδεικνύει το μέγεθος της

υποκρισίας τόσο των ευρωπαϊκών όσο και των εγχώριων μεταναστευτικών πολιτικών.

Άνθρωποι ευαισθητοποιημένοι με μηδενικά μέσα και εργαλεία παρέμβασης καταφέρνουν αφενός να προσφέρουν αξιοπρεπέστερη στέγη, αφετέρου να δημιουργούν καλύτερους όρους κοινωνικοποίησης και πολιτικής συμμετοχής των νεοφερμένων, έστω με τη φιλοσοφία που διέπει την κάθε σχετική πρωτοβουλία.

Στην «απέναντι» πλευρά, εκατομμύρια Ευρώ δαπανώνται για το προσφυγικό με τους «ωφελούμενους» να παραμένουν έγκλειστοι στους καταυλισμούς ή να φιλοξενούνται προσωρινά σε κάποιο διαμέρισμα, δίχως να έχουν μάθει καν τη γλώσσα ώστε να μπορούν έστω στοιχειωδώς να συνεννοηθούν απευθείας με κάποια αρχή ή κοινωνική υπηρεσία δίχως διαμεσολαβητές.

— Αποτελεί όμως η παραμονή σε κατειλημμένα κτίρια την ενδεικνυόμενη λύση για έναν πρόσφυγα σε βάθος χρόνου;

Δυστυχώς όχι. Παρότι αναδεικνύουν το ζήτημα, αποκαλύπτουν την ανεπάρκεια των επίσημων πολιτικών και δίνουν ερεθίσματα, οι καταλήψεις στέγης δεν μπορούν να αποτελέσουν μακροπρόθεσμη λύση κι αυτό επειδή καμία μορφή άτυπης αλληλεγγύης δεν μπορεί να είναι συστηματική και απεριόριστη. Η απόκτηση και η κατοχύρωση κοινωνικών δικαιωμάτων είναι η αποτελεσματικότερη ασπίδα για την ένταξη και την άμβλυση των κοινωνικών αντιθέσεων και όχι μόνο στην περίπτωση των προσφύγων και των μεταναστών.

📷 Η Rosa Hamy, 28, ετών και τα παιδιά της, Arij, 2 ετών, και Mohammad, 6, από την Ράκκα της Συρίας, στη μονάδα όπου διαμένουν στο Καβαλάρι, στον καταυλισμό προσφύγων κοντά στη Θεσσαλονίκη. "Φοβάμαι ότι θα πρέπει να περιμένουμε εδώ άλλους 8 μήνες και δεν ξέρω αν έχω τη δύναμη να το κάνω. Δεν ξέρω τι να κάνω", λέει η νεαρή μητέρα. Φωτογραφίες: Ashley Gilbertson/VII Photo for UNICEF

— Φαντάζει απογοητευτικό μια χώρα που κάποτε υποδέχτηκε 2 εκ. Μικρασιάτες πρόσφυγες –«ομοεθνείς» μεν αλλά που αντιμετώπιζονταν σαν ξένοι καθότι προέρχονταν από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον– να αδυνατεί σήμερα να διαχειριστεί σωστά 60.000 ψυχές.

Το βασικό πρόβλημα είναι ότι η κρατική κοινωνική πολιτική ακολουθεί μια προβληματική προσέγγιση που δεν βοηθά στην ενσωμάτωση αλλά στην περιθωριοποίηση προσφύγων και μεταναστών, πράγμα που έχει μια σειρά αρνητικές προεκτάσεις στην ελληνική κοινωνία. Αφενός οι άνθρωποι αυτοί στερούνται διαπραγματευτικής ισχύος, αφετέρου γκετοποιούνται μέσα σε υπερπλήρεις, προβληματικές από υγειονομικής αλλά και επισιτιστικής άποψης δομές και γίνονται επιρρεπείς στην παραβατικότητα.

Αν κάτι τους εξακοντίζει στο περιθώριο είναι η ίδια η επίσημη μεταναστευτική πολιτική, η ανυπαρξία προοπτικών μιας καλύτερης διαβίωσης και όχι φυσικά κάποια «προδιάθεση». Με δεδομένη τη στενότητα χώρου και δίχως να λαμβάνονται υπόψη οι εθνοτικές, θρησκευτικές, φυλετικές κ.λπ. διαφορές μεταξύ των αφιχθέντων στα διάφορα «hot spots» δημιουργούνται επιπλέον αντιπαλότητες.

Στα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα η κατάσταση είναι σαφώς καλύτερη, όταν όμως οι ένοικοί τους θα χρειαστεί να τα εγκαταλείψουν δίχως να έχουν κάπως ενταχθεί, θα καταλήξουν να δουλεύουν στις διάφορες Μανωλάδες για ένα κομμάτι ψωμί –και μάλιστα σε οικονομικές συνθήκες πολύ δυσμενέστερες από εκείνες που επικρατούσαν προ κρίσης– είτε να φλερτάρουν με την παρανομία είτε να απειλούνται με ακόμα μεγαλύτερη γκετοποίηση. Ποιους ακριβώς εξυπηρετεί μια τέτοια προοπτική;

— Παραπέμποντας στον υπότιτλο του πρόσφατου βιβλίου σου, ευνοούν άραγε οι εφαρμοζόμενες πολιτικές στην κοινωνική ενσωμάτωση ή, αντιθέτως, την προνοιακή εξάρτηση προσφύγων και μεταναστών;

Πρόκειται βέβαια για ένα ρητορικό ερώτημα καθώς οι υφιστάμενες πολιτικές στέγασης τείνουν σαφώς στο δεύτερο, την προνοιακή εξάρτηση δηλαδή και αυτό είναι ζήτημα συγκεκριμένης ιδεολογικής επιλογής. Αν εξετάσουμε τις πολιτικές στέγασης και ευρύτερα τις κοινωνικές πολιτικές με μια πιο διευρυμένη και εξισωτική

αντίληψη που συνήθως εντοπίζεται στον χώρο της Αριστεράς, σαφώς προέχει η κοινωνική ενσωμάτωση.

Αν τις δούμε υπό το πρίσμα ότι οι πολιτικές αυτές οφείλουν να είναι περιορισμένες και προσανατολισμένες στη διαχείριση της ακραίας φτώχειας, όπως πρεσβεύει το κυρίαρχο νεοφιλελεύθερο μοντέλο, οδηγούμαστε σαφώς στην προνοιακή εξάρτηση η οποία αποσκοπεί όχι στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων αλλά στην οριακή διαχείριση των πιο ακραίων μορφών εξαθλίωσης.

Ένταξη και ενσωμάτωση σημαίνουν βέβαια κάτι πολύ παραπάνω από την εξασφάλιση μιας περισσότερο ή λιγότερο καλής στέγης. Είναι επίσης η δυνατότητα εκμάθησης της γλώσσας, η ανάπτυξη κοινωνικών συναναστροφών, η ανάδειξη δεξιοτήτων και η εργασιακή προοπτική μέσα από τις υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης ώστε να προαχθεί η αυτονόμηση και η χειραφέτηση των «ωφελούμενων».

Η απλή παροχή στέγης είτε σε καταυλισμούς είτε σε διαμερίσματα χωρίς καμία άλλη κοινωνική υποστήριξη δεν οδηγεί σε κάτι καλύτερο από την προνοιακή εξάρτηση, με όλες τις συνέπειες αλλά και το δημοσιονομικό κόστος που αυτή συνεπάγεται.

***Οι καταλήψεις στέγης δεν
μπορούν να αποτελέσουν
μακροπρόθεσμη λύση κι αυτό
επειδή καμία μορφή άτυπης
αλληλεγγύης δεν μπορεί να
είναι συστηματική και
απεριόριστη.***

— Αν συγκρίναμε τη σημερινή μεταναστευτική πολιτική με εκείνη της πρώτης μεγάλης μεταναστευτικής καθόδου τη δεκαετία του '90;

Η ελληνική προσφυγική πολιτική είναι κουτοπόνηρη κι αυτό συμβαίνει διαχρονικά. Το ίδιο και οι πολιτικές μετανάστευσης. Σε εκείνους τους ανθρώπους τις δεκαετίες '90-'00 εφαρμόστηκε ουσιαστικά μια πολιτική μη-απόφασης. Δεν βοήθησε καθόλου όσους είχαν ασθενή διαπραγματευτική ισχύ στην αγορά εργασίας να διεκδικήσουν καλύτερα μεροκάματα, εξέθρεψε αντιθέτως μια γενικότερη εργασιακή απορρύθμιση που έριξε και τα μεροκάματα των γηγενών δημιουργώντας αντιπαραθέσεις.

Ήταν κοντολογίς μια πολιτική εχθρική απέναντι τόσο στους ξένους όσο και στους ντόπιους εργαζόμενους. Τα χρόνια πριν από την τελευταία μεγάλη «προσφυγική κρίση», η πολιτική αυτή ήταν πρακτικές μιας χώρας διέλευσης – είναι άλλωστε γνωστό ότι η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο έχει προορισμό τη Δυτική Ευρώπη και όχι την Ελλάδα.

Αφότου άρχισαν να αυξάνονται ραγδαία οι προσφυγικές ροές, εκείνο που προσπάθησε να καταστήσει σαφές η Ελλάδα είναι πως αδυνατεί να τις διαχειριστεί αφού σε αντίθετη περίπτωση θα καθίσταντο «ελκυστικός» προορισμός. Αντί δηλαδή για κάποια μακροπρόθεσμη εποικοδομητική πολιτική προτιμήσαμε να κάνουμε το βίο αβίωτο σε αυτούς τους ανθρώπους, δείχνοντάς τους με κάθε τρόπο πως είναι ανεπιθύμητοι εδώ και εκείνοι και οι επόμενοι.

— Υπάρχει η δοξασία ότι οι νεοφερμένοι ενσωματώνονται πολύ δυσκολότερα λόγω θρησκείας, νοοτροπίας, πολιτισμού κ.λπ.

Πρόκειται για μια ακόμα απόρροια του ηθικού πανικού που το ζήσαμε και με την κάθοδο των πρώτων Αλβανών κυρίως μεταναστών, παρότι μοιάζουμε σε πολλά ως λαοί, αλλά και με τους Πακιστανούς τα επόμενα χρόνια. Για τους δεύτερους ειδικά που ήταν πιο σκουρόχρωμοι από εμάς, με διαφορετική θρησκεία και πολιτισμικό υπόβαθρο, φωνάζανε κάποιοι ότι αποκλείεται να ενσωματωθούν ποτέ, να όμως που διαψεύστηκαν. Η διόλου αθώα αυτή ρητορική αυτή που τώρα στοχεύει ανθρώπους από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική δεν έχει φυσικά καμιά σοβαρή πραγματολογική βάση – υπακούει σε συγκεκριμένες πολιτικές επιδιώξεις.

📷 Παιδιά στον καταυλισμό. Φωτογραφίες: Ashley Gilbertson/VII
Photo for UNICEF

— Η αλήθεια είναι ότι δυσκολευόμαστε πολύ να αποδεχθούμε ισότιμα και να ενσωματώσουμε κοινωνικά ακόμα κι όσους το επιθυμούν σφόδρα.

Έτσι είναι. Οι πολιτικές των ελληνικών κυβερνήσεων των τελευταίων χρόνων, ανεξάρτητα αν διατηρούσαν περισσότερες ή λιγότερες κοινωνικές ευαισθησίες, συνέτειναν δυστυχώς στον ίδιο δρόμο που θέλει την Ελλάδα χώρα «προσωρινής αποθήκευσης» και προώθησης –ή επαναπροώθησης– των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, όχι μια χώρα που μπορεί να υποστηρίξει ουσιαστικά αυτούς τους ανθρώπους.

— Γεγονός είναι ότι αρκετοί πρόσφυγες και μετανάστες δεν ενδιαφέρονται και οι ίδιοι να κάνουν βήματα ένταξης καθώς βλέπουν την παραμονή τους εδώ ως προσωρινή.

Ισχύει πράγματι αυτό, θα πρέπει όμως να το δούμε υπό το πρίσμα των πολιτικών που εφαρμόζει η ΕΕ. Αν υπήρχε μια ισότιμη κατανομή, μια δίκαιη ποσόστωση μεταξύ των κρατών-μελών, το προσφυγικό θα είχε σε μεγάλο βαθμό επιλυθεί. Για μια χώρα όπως η Γερμανία π.χ. δεν είναι πρόβλημα να υποδεχθεί μερικές εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες, αντίθετα η οικονομία της τους χρειάζεται και γι' αυτό επιλέγει προσεκτικά ποιους θα δεχτεί. Σου λέει οπότε, εμείς θα κρατήσουμε το εργατικό δυναμικό που έχουμε ανάγκη κι εσείς εκεί στις χώρες του Νότου πάρτε λεφτά για να τους διατηρείτε στο περιθώριο. Αλλά μήπως είναι παράλογο ένας άνθρωπος που αναζητά ένα καλύτερο μέλλον για τον ίδιο και τα παιδιά του να επιθυμεί να αναπτύξει το σχέδιο ζωής του σε μια οικονομικά εύρωστη και όχι σε μια φτωχοποιημένη χώρα;

Αυτό μάλιστα αφορά σε όλες τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, άνεργους, άπορους άστεγους, τοξικοεξαρτημένους κ.λπ., ιδιαίτερα από την κρίση και μετά οπότε εντείνονται όλα αυτά τα προβλήματα. Αν εξαιρέσουμε το κομμάτι του εγκλεισμού, επικρατεί η ίδια κατάσταση. Όχι, δεν είναι θέμα ανικανότητας, έλλειψης κονδυλίων ή δημοσιονομικών περιορισμών. Πρόκειται κοντολογίς για μια γενικευμένη εφαρμογή και στην Ελλάδα ενός συγκεκριμένου ιδεολογικοπολιτικού μοντέλου που υπαγορεύει τη μεγαλύτερη δυνατή συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους, τη θέση του οποίου καταλαμβάνει είτε ο ιδιωτικός τομέας είτε οι φιλανθρωπικές οργανώσεις και οι ΜΚΟ είτε κάποιες ευαισθητοποιημένες ομάδες πολιτών.

Οι κοινωνικές αντιστάσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι καταλήψεις στέγης είναι οι μόνες που μπορούν να «γυρίσουν» το παιχνίδι. Είναι άλλωστε αποδεδειγμένο ότι καμία μεγάλη κοινωνική αλλαγή στην ιστορία δεν συντελέστηκε δίχως τις διεκδικήσεις των κοινωνικά ασθενέστερων.

ΔΕΙΤΕ ΑΚΟΜΑ

19.6.2019

Εγκλωβισμένοι στη Μόρια -
Γερμανική εφημερίδα
καταγράφει την κατάσταση για
5000 πρόσφυγες και
μετανάστες

Ελλάδα

Tags

Εκδόσεις

Βιβλίο

Νίκος Κουραχάνης

Πρόσφυγες

Καταυλισμός Προσφύγων

Καταλήψεις κτιρίων

387

A A A

17

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μαθήτευσε στο Εργαστήρι Δημοσιογραφίας και το αθηναϊκό underground press. Ανήκει στην συντακτική ομάδα της Lifo. Έχει επίσης ασχοληθεί με επιμέλειες κειμένων και εκδόσεων.

ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΗ